

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

Смоляк Віктор Анатолійович

УДК 330.131.7:338 (477.54)

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РИЗИКУ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.07.01 – економіка промисловості

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків - 2005

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Внукова Наталія Миколаївна,
Харківський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України, професор кафедри фінансів.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Ястремська Олена Миколаївна,
Харківський національний економічний університет
Міністерства освіти і науки України, завідувач кафедри економіки,
організації та планування діяльності підприємства;

кандидат економічних наук, професор
Коюда Павло Миколайович,
Харківський національний університет радіоелектроніки
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економічної кібернетики.

Провідна установа – **Сумський державний університет**
Міністерства освіти і науки України, кафедра управління, м. Суми.

Захист відбудеться «12» жовтня 2005 р. о 13.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д64.050.02 у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21, корп. У1, ауд. 1001.

З дисертацією можна ознайомитися в читальному залі бібліотеки Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за адресою: 61002, м. Харків, вул. Фрунзе, 21.

Автореферат розісланий « 9 » вересня 2005 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.М. Гаврись

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Промислове виробництво України забезпечує понад третину ВВП, майже 50% товарів і послуг та 80% експортної продукції. Вагомий внесок промисловості в економіку визначає її місце й провідну роль в забезпеченні найважливіших стратегічних інтересів держави. Державною програмою розвитку промисловості на 2003-2011 рр. окреслені проблеми, які є характерними для промисловості України саме на сучасному етапі її розвитку: недосконалість структури промисловості, низький рівень переробки сировини, висока ресурсозатратність виробництва, консервативний технологічний уклад, недостатня потужність фінансово-кредитної системи, високе податкове навантаження, недосконалість законодавчого забезпечення та ін. Ці чинники негативно впливають на діяльність промислових підприємств та створюють невизначеність того середовища, в якому вони функціонують, що зумовлює виникнення ризику діяльності промислових підприємств як суб'єктів господарювання.

Оскільки невизначеність середовища істотно впливає на роботу вітчизняних промислових підприємств, тому мають велике значення і є надзвичайно актуальними питання розробки методичного забезпечення економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств та її взаємозв'язок з аналізом та управлінням ризиком.

Проблемам оцінки ризику присвячені праці таких зарубіжних авторів: Т. Бачкаї, В. Бекерман, Н. Крокфорд, Д. Купер, М. Ліфсон, В. Лоуренс, Д. Маккріман, А. Маршалл, П. Мур, Ф. Найт, А. Пігу, В. Рауве, Р. Чаретт, Е. Шейфер та ін.

Після того, як в економіці пострадянських країн почали розвиватися ринкові відносини, з'явилися й праці, в яких оцінка ризику досліджується з урахуванням специфічних особливостей перехідного періоду, таких авторів: І.Т. Балабанов, І.Р. Бузько, П.І. Верченко, В.В. Вітлінський, Н.М. Внукова, П.Г. Грабовий, В.М. Гранатуров, С.М. Ілляшенко, Г.Б. Клейнер, П.М. Коюда, Л.М. Лапуста, С.І. Наконечний, Б.А. Райзберг, О.Л. Устенко, Н.В. Хохлов, В.А. Ющенко, А.І. Яковлев, О.М. Ястремська, О.І.Ястремський та ін.

Аналіз досліджень цих авторів виявив неоднозначність в трактуванні суті ризику, класифікації його факторів та методичних підходів до його оцінки, які більшою мірою присвячені викладенню математичного апарату імовірнісних розрахунків та мають обмежену сферу застосування у вузькоспеціальних галузях, зокрема, фінансах, інвестуванні, банківській справі. Відтак існує потреба в розробці інших та удосконаленні наявних методичних підходів до оцінки ризику промислових підприємств, результати застосування яких можуть більш повно надати інформацію про рівень ризику, що дозволить приймати якісно нові рішення з управління ризиком з метою його зменшення та запобігання й розробляти варіанти поведінки в умовах ризиконасиченого середовища.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження від-

повідомляє основним напрямом Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 рр. (довідка Головного управління промисловості транспорту та зв'язку Харківської облдержадміністрації № ПО-41 від 12.11.2004). Окремі положення дисертації увійшли в госпдоговірні та держбюджетні науково-дослідницькі роботи Харківського національного економічного університету: «Управління ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства» (№ ДР 0104U000927), у якій здобувачеві належить розділ «Розробка методичного забезпечення оцінки фінансового стану підприємства з урахуванням ризику його діяльності»; «Аналіз фінансового стану підприємства та визначення його привабливості» (№ ДР 0101U000564), у межах якої здобувачем здійснено розрахунок та проведено аналіз показників фінансово-економічного стану ВАТ «Турбоатом»; «Управління розвитком підприємства у ринковій економіці» (№ ДР 0101U001965), у якій здобувачеві належить розділ «Класифікація ризиків промислових підприємств».

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка методичного забезпечення економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- уточнити та конкретизувати понятійне уявлення й економічний зміст терміна «ризик діяльності промислових підприємств»;
- визначити місце, призначення та роль економічної оцінки ризику в загальному процесі ризик-менеджменту промислових підприємств для чіткого розмежування оцінки ризику від інших складових цього процесу;
- визначити та класифікувати фактори, які істотно впливають на ризик діяльності промислових підприємств та встановити ключовий індикатор ризику;
- розробити методичне забезпечення експрес- та інтегральної економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств;
- порівняти результати оцінки ризику діяльності великої сукупності промислових підприємств за експрес-методикою з результатами інтегральної оцінки, щоб довести можливість використання експрес-підходу для оцінки ризику діяльності промислових підприємств та окреслити сферу його застосування;
- визначити результативність застосування розробленого методичного забезпечення економічної оцінки ризику для підтвердження можливості його використання в системі управління розвитком промислових підприємств.

Об'єкт дослідження – ризик діяльності промислових підприємств як результат невизначеності середовища їх функціонування.

Предмет дослідження – процес економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств, методологія та методичне забезпечення його здійснення.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано метод морфологічної

декомпозиції (для визначення терміна «ризик діяльності підприємств»), методи системного та структурного аналізу (для побудови класифікаційної системи факторів ризику, розробки алгоритму ризик-менеджменту та відбору коефіцієнтів фінансово-економічного стану для розрахунку інтегрального показника ризику), експертних оцінок (для вибору найбільш прийняттого методу оцінки ризику), методи математичної статистики, кореляційного, регресійного та дисперсійного аналізу (для розробки методики експрес-оцінки ризику на основі ключового індикатора, розробки методичного підходу до оцінки ризику діяльності сукупності підприємств на основі асиметрії статистичного розподілу та аналізу результативності економічної оцінки ризику).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці методичного забезпечення для здійснення економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств, а саме:

уперше:

□ розроблено методику експрес-оцінки ризику на основі використання показника рівня реалізації продукції як критерію цієї оцінки та подальшим розподіленням його значення за розробленою на основі статистичних параметрів шкалою зон ризику, яка відрізняється від інших методик можливістю здійснення достатньо об'єктивної оцінки ризику діяльності промислових підприємств, використовуючи лише один економічний показник;

□ запропоновано використання показника асиметрії статистичного розподілу як вимірювача ризику, застосування якого, на відміну від наявних вимірювачів, дозволяє виявляти тенденції виходу з ризиконасиченого середовища сукупностей підприємств, сформованих за ознаками форми власності, галузі промисловості, обсягу виробництва тощо;

удосконалено:

□ методичний підхід до інтегральної оцінки ризику на основі показників фінансово-економічного стану підприємств, який був доопрацьований до рівня алгоритмізованої методики з процедурою розрахунку інтегрального показника через запропоновану бальну шкалу з встановленими межами зон ризику, що дає можливість здійснювати оцінку ризику діяльності промислових підприємств на основі офіційної звітності та виявляти вплив окремих чинників на загальну величину рівня ризику;

□ процедуру оцінки ефективності діяльності промислових підприємств з використанням кореляційно-регресійних моделей, яка була доповнена механізмом поділу підприємств за рівнем ризику їх діяльності на потенційно успішні й потенційно неуспішні, що дозволяє прогнозувати результативність діяльності промислових підприємств за валовим доходом, чистим прибутком та рентабельністю;

дістали подальший розвиток:

□ конкретизація економічного змісту поняття «ризик діяльності підприємств» через прове-

дену морфологічну декомпозицію термінів «ризик» та «діяльність підприємств», що дає можливість розглядати ризик діяльності підприємств як явище, що характеризується рівнем можливої загрози для виробництва та реалізації продукції, результатом якого є неодержання або недоодержання прибутку;

□ уточнення ролі, призначення та місця оцінки ризику діяльності підприємств в процесі ризик-менеджменту через побудову алгоритму цього процесу з чітким розмежуванням оцінки ризику від інших його етапів – аналізу та управління ризиком;

Практичне значення одержаних результатів полягає у створенні та реалізації методичного забезпечення економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств – двох принципово різних методик, які дають можливість оцінити ризик діяльності як окремого промислового підприємства, так і їх сукупності. Результати оцінки ризику за запропонованими методиками можуть бути базою для розробки заходів щодо зменшення рівня ризику діяльності промислових підприємств.

Запропонована в дисертації методика оцінки ризику діяльності промислових підприємств на основі застосування ключового індикатора впроваджена в діяльність ТОВ «Слобожанський м'ясокомбінат» (акт від 07.10.2004) та додатково апробована в ХОО «Граніт» УСПП (довідка № Г-18 від 15.01.2005) та НТ СКБ «Полісвіт» ДНВО «Комунар» НКА України (довідка № ПС-34/2 від 14.12.2004). Методика оцінки ризику діяльності промислових підприємств на основі застосування інтегрального показника впроваджена у діяльність ВАТ «Турбоатом» (акт від 13.05.2004) та ТОВ «Теплосервіс» (акт від 17.11.2004), а також використана для поглиблення теоретико-методичного забезпечення навчального процесу в Харківському національному економічному університеті під час викладання курсу «Фінансовий аналіз» (довідка № 86/2-13 від 14.01.2005). Запропоновані методики рекомендовані Головним управлінням промисловості транспорту та зв'язку Харківської облдержадміністрації до впровадження в роботу промислових підприємств Харківської області (довідка № ПО-41 від 12.11.2004).

Особистий внесок здобувача. Усі положення дисертації, що винесені на захист, отримані здобувачем особисто. У працях, опублікованих у співавторстві, здобувачеві належить: [5] – розробка методичного підходу до інтегральної оцінки ризику діяльності промислових підприємств на основі аналізу їх фінансово-економічного стану; [8] – розробка методики оцінки ризику діяльності промислових підприємств на основі ключового індикатора – рівня реалізації продукції; [9] – здійснення економічної оцінки ризику діяльності ВАТ «Турбоатом».

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації доповідалися на семи науково-практичних конференціях: IV науково-практичній конференції молодих економістів «Сучасні проблеми розвитку виробництва» (Харків, 2000); Міжвузівській науково-практичній конференції «Проблеми рівноваги економічних систем в умовах ринкової трансформації» (Харків, 2001); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Теорія і практика управління в трансформаційний

період» (Донецьк, 2001); Міжнародній науково-практичній конференції «Концепція стратегії розвитку Харківської області» (Харків, 2001); Обласному форумі «Освіта, наука, виробництво – шляхи інтеграції» (Харків, 2002); Міжнародній науковій конференції молодих учених «Молодь України й соціально орієнтована економіка» (Харків, 2004); Ювілейній конференції «Проблеми й перспективи розвитку інформаційних систем і технологій в економіці» (Харків, 2004). Окремі положення і висновки дисертації оприлюднені в інформаційних листках Харківського центру науково-технічної та економічної інформації МОН України: «Методичний підхід до оцінки ризику діяльності промислових підприємств залежно від форми власності» (2004) та «Аналіз використання методичних підходів до економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств» (2005).

Публікації. Результати дослідження опубліковані в 16-ти наукових працях за період 2000-2005 рр. загальним обсягом 6,08 д.а., у тому числі особисто здобувачеві належить 4,42 д.а. Вісім статей [1-8] опубліковані у фахових наукових виданнях, вісім публікацій, що додатково відображають наукові результати, подані у двох препринтах [9,10], чотирьох тез доповідей [11-14] та двох інформаційних листках [15,16].

Структура й обсяг дисертації. Повний обсяг дисертації становить 254 сторінки друкованого тексту та складається зі вступу, трьох розділів, списку використаних джерел (189 найменувань) та восьми додатків. Робота містить 58 таблиць та 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі розкрито актуальність теми дисертації, сформульовано мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, розкрито наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне значення та практичну цінність.

У першому розділі «Теоретичні засади економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств» розглянуто теоретичні аспекти поняття «ризик», уточнено термін «ризик діяльності підприємств», визначено місце оцінки ризику в загальній системі ризик-менеджменту підприємств, подано класифікаційну систему факторів ризику діяльності промислових підприємств, аналіз якої дозволив висунути гіпотезу про можливість використання рівня реалізації продукції як ключового індикатора ризику.

На основі проведеної морфологічної декомпозиції поняття «ризик» були виділені такі ключові слова: явище (подія), характеристика, рівень (ступінь), можливість (імовірність), небезпека (загроза), діяльність, що дозволило сформулювати визначення поняття «ризик підприємств» як явище, що виникає на підприємствах і характеризується рівнем можливої загрози для їх діяльності. Оскільки Господарським кодексом України «діяльність підприємства» визначена як діяльність, що спрямована на виготовлення та реалізацію продукції з метою одержання прибутку, тому «ри-

зик діяльності підприємств» можна визначити як явище, що виникає на підприємствах і характеризується рівнем можливої загрози для виробництва та реалізації продукції, результатом якого є неодержання або недоодержання прибутку.

Аналіз наукових праць, у яких вживається словосполучення «економічна оцінка» показав, що під економічною оцінкою як такою, науковці розуміють отримання кількісного значення оцінювального параметра на основі використання певних економічних показників. Тобто під економічної оцінкою ризику діяльності промислових підприємств (яка є предметом дослідження у роботі здобувача) можна розуміти процес отримання значення рівня ризику через використання відповідних економічних показників діяльності промислових підприємств як критеріїв оцінки ризику.

Відповідно до логіки побудови процесу ризик-менеджменту, всі його етапи були розмежовані на «оцінку», «аналіз» і «управління» ризиком, що дозволило визначити місце етапу оцінки ризику в загальному процесі ризик-менеджменту підприємств, побудувати алгоритм цього процесу та означити межі переходу етапів «оцінки ризику» до «аналізу ризику» та «аналізу ризику» до «управління ризиком» (рис. 1).

Рис. 1. Блок-схема алгоритму процесу ризик-менеджменту підприємств

На основі вивчення підходів до класифікації факторів ризику (подій, генерація яких впливає на величину рівня ризику) та класифікаційних систем різних науковців, розроблено класифікаційну систему факторів ризику, яка є необхідним компонентом для вибору ключового індикатора ризику як показника, що відбиває більшість ризикових процесів, наявних в діяльності промислових підприємств.

Шляхом аналізу розробленої класифікації визначено, що на ризик діяльності промислових підприємств суттєво впливають: відмова або неможливість споживача придбати продукцію підприємств; помилки в дослідженні ринку, в ефективності реклами; штрафи, пені, неустойки, судові витрати; зупинки виробничого процесу; перебої у сфері забезпечення; затримка або несплата дебітором боргів; падіння ліквідності підприємства. Для вибору ключового індикатора ризику необхідно було визначити, який результат діяльності промислових підприємств пов'язаний з усіма названими факторами ризику, тобто за яким можна судити про наявність ризику. Аналіз впливу цих факторів на ризик діяльності промислових підприємств дозволив висунути гіпотезу про те, що ключовим індикатором ризику діяльності промислових підприємств може бути рівень реалізації продукції.

У другому розділі «Розробка методичного забезпечення економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств» здобувачем розроблені дві методики оцінки ризику діяльності промислових підприємств на основі двох методичних підходів: ключового індикатора ризику (КІР) та інтегрального показника ризику (ІПР), спільний алгоритм яких представлено на рис. 2.

Рис. 2 . Блок-схеми алгоритмів розроблених методик оцінки ризику

Джерелом інформації для розробки й застосування методики оцінки ризику на основі ключового індикатора (рівня реалізації продукції) були дані про виробництво й реалізацію продукції 250-ти промислових підприємств Харківської області за формою статистичної звітності 1-П за 2001-2003 рр. Економіко-статистична обробка цих даних дозволила побудувати шкалу зон ризику на основі параметрів статистичного розподілу з використанням правила трьох сигм (табл. 1).

Таблиця 1

Встановлені зони ризику діяльності промислових підприємств в динаміці

Період та значення σ , %	Межі зон ризику за рівнем реалізації продукції як ключовим індикатором ризику, %			
	Безризикова	Допустима	Критична	Катастрофічна
2001 ($\sigma = 5,56$)	Більше 96,31	90,75 - 96,31	85,19 - 90,75	Менше 85,19
2002 ($\sigma = 5,07$)	Більше 98,79	93,73 - 98,79	88,67 - 93,73	Менше 88,67
2003 ($\sigma = 4,27$)	Більше 99,70	95,43 - 99,70	91,16 - 95,43	Менше 91,16

При побудові графіку щільності розподілу середнього значення рівня реалізації продукції оціненої сукупності підприємств визначено, що він має вигляд близький до нормального закону, але є асиметричним, що свідчить про наявність ризику всієї системи, тобто не ризику діяльності окремого промислового підприємства, а ризику всієї сукупності підприємств, сформованої у систему. Тому для врахування таких факторів як обсяг виробництва, форма власності, галузева приналежність запропоновано додатково розрахувати параметри асиметрії статистичного розподілу як вимірювача ризику за формулою:

$$A_s = \frac{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \left(x_i - \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i \right)^3}{\left(\sqrt{\frac{n}{n-1} \sum_{i=1}^n \left(x_i - \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i \right)^2} \right)^3} \quad (6)$$

Економічний зміст розрахунку асиметрії (A_s) полягає в наступному: якщо $A_s < 0$, діяльність сукупності підприємств можна вважати ризиконасиченою; $A_s > 0$ – діяльність сукупності підприємств

має тенденцію до виходу з ризиконасиченості; $A_s = 0$ – діяльність сукупності підприємств – стабільна. Результати розрахунку асиметрії за всією сукупністю підприємств та сукупностями, сформованими за формою власності, подано в табл. 2.

Таблиця 2

Оцінка ризику діяльності підприємств різних форм власності за показником асиметрії

Група підприємств	Значення A_s за роками:		
	2001	2002	2003
Уся сукупність з 250-ти підприємств	-8,70	-4,45	0,90
Відкриті акціонерні товариства	0,00	4,61	3,93
Закриті акціонерні товариства	-1,46	-1,67	2,04
Державні підприємства	1,14	0,96	-0,85
Товариства з обмеженою відповідальністю	-2,38	-1,80	-1,96

Як видно з табл. 2, рівень асиметрії в 2003 р. зменшився і перейшов з від'ємного, у позитивний зсув убік підвищення рівня реалізації й навіть його перевищення над виробництвом, що свідчить про те, що більшість підприємств мала можливість одержати додатковий прибуток від збуту продукції, виробленої в попередніх періодах.

Недоліком підходу до оцінки ризику на основі ключового індикатора є те, що така оцінка не може вважатися до кінця об'єктивною, оскільки залишаються неврахованими інші «неключові» фактори, які можуть мати певний вплив, хоча для первинної експрес-оцінки, особливо для оцінки ризику діяльності великої сукупності підприємств, такий підхід має свої переваги. Тому розробка іншої методики оцінки ризику на основі інтегрального підходу (рис. 2 – праворуч) обумовлена саме необхідністю більш точної оцінки для урахування більшості факторів, що впливають на ризик діяльності промислових підприємств. Це дослідження також було потрібне для підтвердження (або відхилення) як можливості оцінки ризику на основі ключового індикатора, що є експериментальною та принципово новою розробкою (рис. 2 – ліворуч), так і підтвердження висунутої гіпотези про можливість використання рівня реалізації продукції як ключового індикатора ризику діяльності промислових підприємств.

Підґрунтям для обрання фінансово-економічного стану промислових підприємств інтегральним показником ризику їх діяльності є результат проведеної оціночно-аналітичної процедури пошуку найбільш прийняттого методу (способу, методичного підходу) інтегральної оцінки ризику на основі застосування методу аналізу ієрархій Т. Сааті, згідно з яким були висунуті критерії, яким повинен максимально відповідати метод оцінки ризику («+» – більший рівень, більший пріоритет, «-» – менший рівень, більший пріоритет): витрати часу на здійснення дослідження «-»; кількість аналіти-

ків, необхідних для дослідження «-»; фінансові витрати «-»; рівень об'єктивності результату дослідження «+»; доступність для широкого кола користувачів «+»; можливість оперативної оцінки «+»; універсальність сфери застосування «+»; доступність інформаційного забезпечення «+»; необхідність розробки спеціального програмного забезпечення «-»; різноманітність показників, що складають інтегральну оцінку «+».

Найбільш поширеними методами оцінки ризику, що зустрічаються в сучасній науковій літературі, є такі: статистичний, аналізу доцільності витрат, експертних оцінок, аналітичний, використання аналогів, побудови дерев подій, «Події – Наслідки», дерев відмов, індексів небезпеки та аналізу фінансово-економічного стану. Оцінка рівня прийнятності цих методів за висунутими критеріями показала, що метод аналізу фінансово-економічного стану є найбільш прийнятним методом інтегральної оцінки ризику.

Згідно з алгоритмом (рис. 2 – праворуч), після формування сукупності підприємств, ризик діяльності яких потрібно оцінити, необхідно сформувати систему коефіцієнтів з поділом їх на аналітичні групи. На основі вивчення структури методик аналізу фінансово-економічного стану, рекомендованих міністерствами, відомствами та окремими авторами, проведено відбір коефіцієнтів за наступними групами:

- показники майнового стану (коефіцієнт зносу та відновлення основних засобів);
- показники ліквідності (коефіцієнт поточної, швидкої й абсолютної ліквідності);
- показники фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, фінансування, забезпеченості власними оборотними коштами та маневреності власного капіталу);
- показники ділової активності (коефіцієнт оборотності активів, власного капіталу, матеріальних запасів, дебіторської та кредиторської заборгованості та фондів);
- показники рентабельності (коефіцієнт рентабельності активів, власного капіталу, продукції, рентабельності діяльності та загальної рентабельності).

У табл. 3 наведена бальна шкала, яка дозволяє звести номінальні значення даних коефіцієнтів до порівняльного вигляду, розробка якої була здійснена на основі вимог до побудови оцінювальних шкал, запропонованих Т.Сааті.

Як видно з табл. 3, для переведення номінальних значень коефіцієнтів в бальні (БЗ) брався інтервал оцінювання $БЗ \in (0,00; 3,00)$, тому градація зон ризику для розподілу значення інтегрального показника (ІПР), отриманого за формулою 5, була встановлена шляхом поділу цього інтервалу на чотири рівні зони: катастрофічна $ІПР \in (0,00; 0,75]$; критична $ІПР \in (0,75; 1,50]$; допустима $ІПР \in (1,50; 2,25]$; безризикова $ІПР \in (2,25; 3,00]$.

Таблиця 3

Бальна шкала переводу номінальних значення коефіцієнтів до порівняльного вигляду

Бал (БЗ)	Відповідність номінального значення коефіцієнта нормативному *:		Напрямок зміни коефіцієнта в динаміці	Пояснення
	Звітний період	Попередній період		
0,0	–	–	Негативний	... не відповідає нормативному, а також за звітний період погіршилося порівняно з попереднім.
0,5	–	–	Без змін	... не відповідає нормативному й за звітний період не змінилося порівняно з попереднім.
1,0	–	–	Позитивний	... не відповідає нормативному й за звітний період намітилася тенденція до його поліпшення порівняно з попереднім.
	–	+	Не враховується	... не відповідає нормативному у звітному періоді, але в попередньому було в нормативних межах.
2,0	+	–		... відповідає нормативному у звітному періоді, але в попередньому було поза його межах.
		+	+	Негативний
2,5	+	+	Без змін	... відповідає нормативному й за звітний період не змінилося порівняно з попереднім.
3,0	+	+	Позитивний	... відповідає нормативному й за звітний період поліпшилося порівняно з попереднім.

* – «+» – відповідає; «–» – не відповідає.

У третьому розділі «Застосування методичних розробок для економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств», дві методики оцінки ризику діяльності промислових підприємств, що запропоновані здобувачем, апробовано на промислових підприємствах Харківської області з порівнянням кінцевих результатів оцінки.

Для вирішення поставленого завдання сформовано сукупність з 30-ти промислових підприємств, які мають акціонерну форму власності. Подібний вибір обґрунтований проведеним дослід-

дженням, у результаті якого встановлено, що акціонерні товариства, особливо відкриті, мають високі показники діяльності й перебувають у безризиковій або допустимій зонах, що є перевагою у проведенні порівняльного аналізу. Як джерело інформації для оцінки ризику на основі інтегрального показника були використані офіційні дані фінансової звітності (за формами 1 та 2), які були отримані з відкритих джерел.

У табл. 4 представлені результати розподілу цих 30-ти підприємств за зонами ризику в динаміці, а в табл. 5 – рівень їх відповідності за показниками КІР та ІПР.

Таблиця 4

Розподіл сукупності промислових підприємств за зонами ризику в динаміці

Зона ризику	Кількість підприємств за роками та показниками ризику:					
	2001		2002		2003	
	КІР	ІПР	КІР	ІПР	КІР	ІПР
Безризикова	20	8	21	9	15	3
Допустима	6	18	3	15	12	24
Критична	4	4	4	6	2	3
Катастрофічна	0	0	2	0	2	0

Таблиця 5

Відповідність зон ризику сукупності промислових підприємств за показниками КІР та ІПР

Відповідність зон ризику за КІР та ІПР	Періоди дослідження:		
	2001	2002	2003
Кількість підприємств, зони ризику яких збіглися	14	12	16
Кількість підприємств, зони ризику яких, не збіглися, у т.ч.:	16	18	14
серед «безризикової» й «допустимої»	16	16	12
серед «критичної» й «катастрофічної»	0	2	2
Кількість підприємств, зони ризику яких:			
збіглися у всіх періодах дослідження	4		
збіглися у двох з трьох періодах дослідження	10		
збіглися в одному з трьох періодах дослідження	10		
не збіглися у всіх періодах дослідження	6		

Як видно з табл. 5, розбіжність зон ризику через одну або дві не виявлено, а в періодах, у яких таке явище спостерігалось, воно відбувалося винятково або серед «безризикової» й «допустимої», або серед «критичної» і «катастрофічної», тобто логічно близькими зонами («безризикова» й «допустима» – позитивна оцінка ризику; «критична» й «катастрофічна» – негативна оцінка ризику).

Відповідно до запропонованих тлумачень термінів «економічна оцінка ризику» та «ризик діяльності підприємств» досліджено результативність економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств і встановлено зв'язок між рівнем ризику й економічними показниками діяльності промислових підприємств.

Зростання ефективності діяльності вітчизняних промислових підприємств та збільшення їх економічної привабливості є результатом перетворень, які останнім часом відбулися в промисловості, тому для встановлення залежності впливу оціненого рівня ризику на економічні показники розглянуто кореляційні моделі і розраховано значення коефіцієнтів тісноти зв'язку. Як фактор-аргументи розглядалися запропоновані показники, що характеризують рівень ризику (ключовий індикатор ризику та інтегральний показник ризику), як функціональні фактори – економічні показники: валовий дохід, чистий прибуток і рентабельність.

Залежно від того, чи можна протягом терміну спостереження вважати діяльність підприємств позитивною чи негативною за оцінкою ризику, вибіркова сукупність із 30-ти промислових підприємств була поділена на дві групи: потенційно успішні підприємства (рівень ризику яких перебуває у допустимій або безризиковій зонах) та потенційно неуспішні (рівень ризику яких перебуває у критичній або катастрофічній зонах).

Результати розрахунку коефіцієнтів парної кореляції між кожним з показників ризику та економічними показниками наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Залежність показників оцінки ризику від економічних показників
результативності діяльності промислових підприємств *

Показники результативності діяльності	Сукупності підприємств за роками *:								
	Всі підприємства (30)			Потенційно успішні (22)			Потенційно неуспішні (8)		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003	2001	2002	2003
Розрахунок залежності КІР від економічних показників									
Валовий дохід	↓0,18	↑0,11	↑0,04	↓0,26	↓0,02	↓0,07	↓0,18	↑0,49	↓0,27
Чистий прибуток	↓0,04	↓0,02	↑0,38	↓0,24	↓0,10	↑0,50	↓0,02	↓0,51	↑0,15
Рентабельність	↑0,10	↑0,34	↑0,39	↑0,02	↑0,23	↑0,60	↑0,21	↑0,04	↓0,08
Розрахунок залежності ІПР від економічних показників									
Валовий дохід	↓0,06	↓0,12	↑0,19	↓0,05	↓0,27	↑0,19	↓0,33	↓0,01	↓0,79
Чистий прибуток	↑0,05	↑0,09	↓0,07	↓0,06	↓0,01	↑0,21	↑0,18	↓0,08	↑0,83
Рентабельність	↑0,64	↑0,37	↑0,29	↑0,04	↑0,63	↑0,24	↑0,80	↓0,35	↑0,51

* – ↓↑ – напрям зміни валового прибутку, чистого прибутку та рентабельності в динаміці;

0,01-0,83 – значення коефіцієнтів кореляції між показниками оцінки ризику ІПР і КІР

та економічними показниками: валовий прибуток, чистий прибуток та рентабельність.

Як видно з табл. 6, найбільший рівень зв'язку для всієї сукупності промислових підприємств встановлено за показником рентабельності, що має суттєве значення для результативності діяльності промислових підприємств, крім того, повністю збігається напрям його зміни – більший результат досягається з більшим рівнем ризику. Для потенційно успішних промислових підприємств найбільший рівень зв'язку відзначається також за рентабельністю, тим більше, що її значення збільшилося у 2003 році. Валовий дохід цих підприємств пов'язаний із зменшенням ризику. Для потенційно неуспішних промислових підприємств найбільший рівень зв'язку відзначено для валового доходу, який має значне коливання і протилежний напрям змін за роками.

За результатами дослідження розраховано рівняння регресії середнього значення чистого прибутку і середнього значення рентабельності у часі та визначено з надійністю 95% прогнозні тенденції цих економічних показників на 2004-2005 рр. окремо для потенційно успішних і потенційно неуспішних підприємств (табл. 7).

Таблиця 7

Прогноз показників результативності діяльності промислових підприємств

Показники результативності діяльності підприємств	Рівняння регресії *	Значення коефіцієнта кореляції (r) та рівень зв'язку	Прогноз на 2004-2005 рр.	
			Прогнозне значення	Напрямок зміни
Потенційно успішні підприємства				
Чистий прибуток	$\hat{y} = 2471,1 \cdot t + 1107,7$	$r = 0,67$ (істотний)	+27%	Зростання
Рентабельність	$\hat{y} = 1,4464 \cdot t - 3,8532$	$r = 0,49$ (істотний)	+6,52%	Зростання
Потенційно неуспішні підприємства				
Чистий прибуток	$\hat{y} = -2823,8 \cdot t + 801,34$	$r = 0,66$ (істотний)	- 30%	Падіння
Рентабельність	$\hat{y} = -2,5529 \cdot t + 0,0122$	$r = 0,68$ (істотний)	- 12,75%	Падіння

* – \hat{y} – середнє значення відповідного економічного показника; t – порядковий номер року

Як видно з табл. 7, здійснений поділ промислових підприємств за ознакою рівня ризиковості їх діяльності дозволив розрахувати прогнозні тенденції змін чистого прибутку та рентабельності – головного абсолютного та відносного показників ефективності діяльності підприємств, що чітко визначило позитивні та негативні тенденції в подальших змінах у діяльності цих промислових підприємств.

Визначена результативність діяльності промислових підприємств Харківської області за трьома економічними показниками: валового доходу, чистого прибутку й рентабельності довела, що запропоновані методики оцінки ризику діяльності промислових підприємств можуть бути ви-

користані в системі управління їх економічним розвитком через механізм формування стратегій діяльності потенційно успішних і потенційно неуспішних підприємств, визначених за показником ризику їх діяльності.

Запропоновані здобувачем методичні розробки сприятимуть пошуку резервів підвищення прибутковості промислових підприємств, а використаний підхід до удосконалення оціночних процедур ризику дозволить забезпечити ефективність функціонування промислових підприємств в конкурентному середовищі.

ВИСНОВКИ

У дисертації проведено теоретичне узагальнення та подальше вирішення актуального наукового завдання – удосконалення методичного забезпечення економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств, вирішення якого необхідно для розробки стратегії управління розвитком вітчизняних промислових підприємств.

Основні висновки проведеного дослідження полягають у такому:

1. Встановлено, що таке явище як «ризик діяльності промислових підприємств» слід розглядати як можливу загрозу для виробництва та реалізації продукції, результатом якого є неодолення або недоодолення прибутку. Таке уточнення усуває певні теоретичні суперечності в тлумаченні терміна «ризик діяльності промислових підприємств» та конкретизує понятійний апарат ризикології.

2. Доведено, що оцінка ризику є незалежною складовою процесу ризик-менеджменту, метою якої є визначення величини рівня ризику та меж його допустимості шляхом встановлення відповідних зон. Розмежування оціночної складовою ризик-менеджменту від аналітичної та управлінської дозволяє аналітикові чіткіше позначати межі складових процесу оцінки ризику та здійснювати її більш якісно.

3. Підтверджено гіпотезу про можливість застосування для експрес-оцінки ризику діяльності промислових підприємств одного економічного показника (ключового індикатора) як критерію оцінки ризику та встановлено, що ним може бути рівень реалізації продукції (співвідношення реалізованої та виробленої продукції). Це дало можливість розробити методику оцінки ризику, за якою можна швидко та об'єктивно здійснювати експрес-оцінку ризику діяльності великої кількості промислових підприємств.

4. Запропоновано використання показника асиметрії статистичного розподілу як вимірювача ризику, застосування якого дозволяє виявляти тенденції виходу з ризиконасиченого середовища сукупностей промислових підприємств, сформованих за ознаками форми власності, галузі промисловості, обсягу виробництва тощо.

5. Визначено, що метод аналізу фінансово-економічного стану є найбільш прийнятним методом інтегральної оцінки ризику діяльності промислових підприємств та максимально відповідає таким критеріям: мінімальні витрати часу, незначна кількість аналітиків, мінімальні фінансові витрати, допустимий рівень об'єктивності отриманого результату оцінки, доступність для широкого кола користувачів, можливість оперативної оцінки ризику, універсальність сфери застосування, доступність інформаційного забезпечення, відсутність необхідності розробки спеціального програмного забезпечення, максимальна різноманітність показників інтегральної оцінки. Це дозволило доопрацювати цей метод до рівня алгоритмізованої методики з процедурою розрахунку інтегрального показника ризику на основі коефіцієнтів фінансово-економічного стану через запропоновану бальну шкалу та встановити відповідні зони ризику.

6. Запропоновано використання процедури поділу промислових підприємств на потенційно успішні й потенційно неуспішні за визначеними показниками ризику (ключовий індикатор – рівень реалізації продукції та інтегральний показник – фінансово-економічний стан), що дає можливість прогнозувати результативність діяльності промислових підприємств за низкою економічних показників, зокрема, за валовим доходом, чистим прибутком та рентабельністю.

7. Доведено обґрунтованість і достовірність наведених у дисертації методичних розробок шляхом порівняння остаточних результатів економічної оцінки ризику за двома розробленими методиками (нової та удосконаленої відомої), отриманий рівень ризику за якими виявився принципово однаковим, що підтвердило можливість застосування запропонованих методик для оцінки ризику діяльності промислових підприємств залежно від поставлених завдань і наявних джерел інформації.

На підставі результатів проведеного дослідження можна запропонувати Міністерству промислової політики України та обласним управлінням промисловості розглянути можливість використання розробленого методичного забезпечення оцінки ризику в системі управління розвитком вітчизняних промислових підприємств шляхом аналізу причин, що впливають на рівень ризику їх діяльності та встановлення рекомендованих значень запропонованих показників ризику для окремих галузей промисловості.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Смоляк В.А. Місце економічної оцінки ризику в загальній системі ризик-менеджменту підприємства // Комунальне господарство міст (Харківська державна академія міського господарства). Серія: Економічні науки. – 2001. – Вип. 31. – С. 45-49.

2. Смоляк В.А. Класифікація ризиків промислових підприємств // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – 2001. – Вип. 24. – Ч.1. – С. 233-238.

3. Смоляк В.А. Анализ состояния реализации продукции предприятий Харьковской области // Вісник Харківського державного економічного університету. – 2001. – №4 (20) . – С. 31-32.
4. Смоляк В.А. Анализ методов оценки рисков предприятия // Управління розвитком (Харківський державний економічний університет). – 2002. – №2. – С. 73-76.
5. Внукова Н.М., Смоляк В.А. Базова методика оцінки економічного ризику підприємств // Фінанси України (Міністерство фінансів України). – 2002. – №10. – С. 15-21.
6. Смоляк В.А. Выбор метода оценки рисков предприятия // Економіка розвитку (Харківський державний економічний університет). – 2003. – №2 (26). – С.95-98.
7. Смоляк В.А. Алгоритмізація процедури оцінки ризику діяльності підприємств // Управління розвитком (Харківський національний економічний університет). – 2004. – №2. – С. 104-105.
8. Внукова Н.Н., Лебедева И.Л., Смоляк В.А. Оценка риска деятельности предприятий на основе ключевого индикатора // Управління проектами та розвиток виробництва (Східноукраїнський національний ун-т ім. В. Даля). – 2004. – №4 (12). – С. 83-90.
9. Внукова Н.М., Грачов О.В., Громика Р.П., Калишенко В.О., Смоляк В.А. Вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства: Науково-методичні рекомендації. – Харків, 2003. – 19 с. (Препр. / МОН України. ХДЕУ; Академія технологічних наук України).
10. Смоляк В.А. Оценка риска деятельности промышленных предприятий Харьковского региона. – Харьков, 2004. – 20с. (Препр. / МОН України. ХДЕУ).
11. Смоляк В.А. Формирование финансовой стратегии предприятия // Збірник матеріалів 4-ої науково-практичної конференції молодих економістів «Сучасні проблеми розвитку виробництва». – Харків: ХДЕУ, 2000. – С. 135-137.
12. Смоляк В.А. Внутренние факторы риска в системе экономического равновесия деятельности промышленного предприятия // Матеріали міжвузівської науково-практичної конференції «Проблеми рівноваги економічних систем в умовах ринкової трансформації». – Харків: ХГІ «НУА», 2001. – С. 90-93.
13. Смоляк В.А. Рисики та невизначеність у діяльності промислових підприємств// Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія та практика управління у трансформаційний період». – Т.3. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2001. – С. 148-152.
14. Смоляк В.А. Оценка риска деятельности предприятий // Матеріали міжнародної наукової конференції молодих учених і студентів «Молодь України і соціально орієнтована економіка». – Харків: ХНАДУ, 2004. – С. 202-203.
15. Смоляк В.А. Методический подход к оценке риска деятельности промышленных предприятий в зависимости от формы собственности // Інформаційний листок Харківського центру науково-технічної та економічної інформації. – 2004. – №38. – 4 с.
16. Смоляк В.А. Анализ применения методических подходов к экономической оценке риска

деятельности промышленных предприятий // Інформаційний листок Харківського центру науково-технічної та економічної інформації. – 2005. – № 03. – 4 с.

АНОТАЦІЯ

Смоляк В.А. Економічна оцінка ризику діяльності промислових підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.07.01 – економіка промисловості. – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Харків, 2005.

Дисертація присвячена проблемі економічної оцінки ризику діяльності промислових підприємств. У роботі аналізуються різноманітні підходи вітчизняних та зарубіжних учених до тлумачення поняття «ризик», подається багатокритеріальна класифікація факторів ризику підприємств, запропоновано алгоритм процесу ризик-менеджменту (особлива увага приділена етапу оцінки ризику) та проведено порівняльну характеристику відомих методів оцінки ризику. Запропоновані й реалізовані дві методики оцінки ризику підприємств: на основі ключового індикатору та інтегрального показника. Здійснений поділ промислових підприємств за ознакою рівня ризику їх діяльності на потенційно успішні й потенційно неуспішні на основі розрахованих показників ризику (ключовий індикатор ризику – рівень реалізації продукції та інтегральний показник ризику – фінансово-економічний стан) дозволив розрахувати прогностичні тенденції змін підсумкових економічних показників ефективності діяльності підприємств (валовий дохід, чистий прибуток та рентабельність), що відповідно визначило позитивні і негативні тенденції у подальших змінах на цих промислових підприємствах.

Ключові слова: промисловість, промислові підприємства, діяльність підприємств, ризик, оцінка ризику, фактори ризику, методи оцінки ризику, зони ризику, ризик-менеджмент, ризикологія.

АННОТАЦИЯ

Смоляк В.А. Экономическая оценка риска деятельности промышленных предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.01 – экономика промышленности. – Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт». – Харьков, 2005.

В диссертационной работе на основе проведенной морфологической декомпозиции уточнено определение понятия «риск предприятий», а так же определено понятийное представление и экономический смысл термина «риск деятельности предприятий» как явления, возникающего на

предприятиях, характеризуемого уровнем возможной угрозы для производства и реализации продукции, следствием которого является неполучение или недополучение прибыли.

Разработан алгоритм процесса риск-менеджмента промышленных предприятий, построение которого позволило четко разграничить этап оценки риска (предмета исследования автора) от других этапов – анализа риска и управления риском.

На основе изучения научных подходов к классификации факторов риска и классификационных систем, предложенных различными специалистами, разработана многокритериальная классификационная система факторов риска, анализ которой позволил выделить наиболее существенные факторы и выбрать уровень реализации продукции в качестве ключевого индикатора риска как показателя, отражающего большинство рискованных процессов, имеющих место в хозяйственной деятельности промышленных предприятий.

Разработаны две методики экономической оценки риска деятельности промышленных предприятий на основе двух принципиально различающихся методических подходов: ключевого индикатора риска (уровень реализации продукции) и интегрального показателя риска (финансово-экономическое состояние).

Источником информации для разработки методики оценки риска на основе ключевого индикатора (уровня реализации продукции), были данные о производстве и реализации продукции 250 промышленных предприятий Харьковской области, а использование правила трех сигм и экономико-статистическая обработка этих данных позволило автору построить шкалу зон риска на основе параметров статистического распределения. По данной методике была проведена оценка риска деятельности промышленных предприятий Харьковской области за три периода работы (2001-2003 гг.), которая показала, что у предприятий различных форм собственности имеются определенные расхождения в величине риска их деятельности.

Для учета влияния таких факторов, как объем производства, форма собственности, отраслевая принадлежность и т.п., был разработан методический подход и предложен алгоритм оценки риска деятельности совокупности промышленных предприятий на основе асимметрии статистического распределения, позволяющий выявлять тенденции по выходу предприятий из рисконасыщенной среды.

Для определения наиболее приемлемого метода интегральной оценки риска, отвечающего выдвинутому автором критерию, была проведена оценочно-аналитическая процедура поиска наиболее приемлемого метода оценки риска на основе метода анализа иерархий Т. Саати, что позволило выбрать метод анализа финансово-экономического состояния для дальнейшего усовершенствования и разработки на его основе методики интегральной оценки риска путем расчета интегрального показателя на основе коэффициентов финансово-экономического состояния.

Анализ результатов применения двух разработанных автором методик экономической оцен-

ки риска деятельности промышленных предприятий путем сопоставления итоговых результатов оценки по зонам риска показал, что за исследуемый период зоны риска анализируемых предприятий по результатам двух методик не совпали лишь по логически близким зонам риска, т.е. среди «безрисковой» и «допустимой» или среди «критической» и «катастрофической», что свидетельствует о возможности применения методики экспресс-оценки риска на основе ключевого индикатора для первичной оценки риска деятельности промышленных предприятий.

Для установления зависимости влияния оцененного уровня риска деятельности промышленных предприятий на экономические показатели рассмотрены корреляционно-регрессионные модели и рассчитаны значения коэффициентов корреляции, характеризующие тесноту связи. Как фактор-аргументы рассматривались показатели, характеризующие уровень риска (ключевой индикатор риска и интегральный показатель риска), как функциональные факторы – экономические показатели: валовой доход, чистая прибыль и рентабельность. Наибольший уровень связи был установлен с показателем рентабельности, который имеет существенное значение для результативности деятельности промышленных предприятий, а также полностью совпадает направление его изменения в динамике – больший результат достигается с большим уровнем риска, что отвечает общей теории экономического риска.

По результатам исследований были рассчитаны уравнения регрессии среднего значения чистой прибыли и среднего значения рентабельности во времени и определены прогнозные значения этих экономических показателей на 2004-2005 гг. для потенциально успешных (безрисковая и допустимая зоны) и потенциально неуспешных промышленных предприятий (критическая и катастрофическая зоны).

Результативность деятельности промышленных предприятий Харьковской области по трем экономическим показателям: валового дохода, чистой прибыли и рентабельности доказала, что предложенные автором методики оценки риска могут быть использованы в системе управления экономическим развитием промышленных предприятий через механизм выделения стратегий деятельности потенциально успешных и потенциально неуспешных промышленных предприятий, разделенных по предложенным показателям риска их деятельности.

Проведенное усовершенствованию методического обеспечения экономической оценки риска деятельности промышленных предприятий в конкурентной среде позволит обеспечить эффективность деятельности промышленных предприятий и будет оказывать содействие поиску резервов повышения их прибыльности и конкурентоспособности в условиях неопределенности среды функционирования.

Ключевые слова: промышленность, промышленные предприятия, деятельность предприятий, риск, оценка риска, факторы риска, методы оценки риска, зоны риска, риск-менеджмент, рискология.

ABSTRACT

Victor A. Smolyak. Economic Assessment of Industrial Enterprises Activity Risk. – Manuscript.

The thesis for obtaining a Candidate's Degree (international analogue is Ph.D. «Doctor of Philosophy») in economics in the speciality 08.07.01 – Economy of Industry. – National Technical University «Kharkov Polytechnic Institute». – Kharkov, 2005.

The thesis is devoted to the problem of economic assessment of industrial enterprises activity risk. In the work the various approaches of home and foreign scientist to the interpretation of concept “risk” are analyzed, the multicriteria classification of the enterprises risk factors is given. In work the algorithm of risk-management process is offered (the special attention is paid to the risk evaluation stage). The comparative analyses of the known risk evaluation methods is carried out. Two enterprises risk evaluation methods are offered and realized on the basis of key indicator and integral index. The division of industrial enterprises according to the factor of their activity risk level into potentially successful ones and potentially unsuccessful ones on the basis of calculated indices (the key risk indicator is the production realization level and the integral risk index is the financial and economic state) has been carried out. This division has allowed the author to calculate prognosis tendencies of changes in final economic indices of enterprises activity efficiency (gross profit, net profit and profitableness) which has clearly defined positive and negative tendencies.

The keywords: industry, industrial enterprises, enterprise activity, risk, risk assessing, risk factors, risk assessing methods, risk zones, risk-management, riskology.

Смоляк Віктор Анатолійович

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РИЗИКУ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Спеціальність 08.07.01 – економіка промисловості

Відповідальний за випуск – Мартюшева Л.С.

Надруковано згідно з оригінал-макетом автора

Підписано до друку 07.09.2005

Папір друкарський (80 г/м²).

Друк – різнографія.

Наклад 100 прим.

Безкоштовно.

Формат 60x90 1/16.

Гарнітура Times New Roman

Обсяг 1,1 ум.-друк. арк.

Зам. № 224.

Надруковано у центрі оперативної поліграфії ТОВ «Рейтинг».
61002, м. Харків, вул. Сумська, 37. Тел. (057) 700-53-51, 714-34-26.

<http://www.reyting.lin.com.ua>

e-mail: reyting@lin.com.ua